ВІДГУК
офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Зданевич Лариси Володимирівни
на дисертаційну роботу
Юрчука Олексія Івановича
«Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах», поданої до захисту
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження

Дисертаційне дослідження Юрчука Олексія Івановича присвячене важливій та актуальній як у теоретичному, так і у практичному відношенні проблемі. Нові вимоги сучасного суспільства визначають освіту як найбільш пріоритетну сферу життя і діяльності людства. Вибір інноваційного типу розвитку, демократизація і гуманізація освітньої галузі, тенденції до реформування традиційних моделей розвитку особистості породжують попит на висококваліфікованих фахівців педагогічної сфери. Одним із головних завдань професійної підготовки педагогів є формування здатності до творчого вдосконалення навчального процесу, тобто озброєння майбутніх фахівців уміннями знаходити нестандартний і найбільш ефективний спосіб вирішення освітніх завдань, формувати творчу особистість дитини. Тому серед пріоритетних напрямів педагогічної науки вагоме місце посідає дослідження підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти, зокрема до здійснення рухового режиму в закладах дошкільної освіти.

Актуальність розробки такої проблеми зумовлюється ще й тим, що сьогодні підростаюче покоління з легкістю змінює рухову активність на електронні пристрої, гаджети тощо. Це, у свою чергу, призводить до «рухового голоду» дітей і, як результат, позначається на їхньому здоров'ї.

Все це пов'язане із необхідністю трансформацій у традиційній системі освіти, змінами у технологіях, формах, методах, засобах навчання та потребою у перебудові змісту теоретичної та практичної підготовки майбутніх вихователів в закладах вищої освіти.

Актуальним за таких обставин постає подолання суперечності між потребами суспільства у висококваліфікованих фахівцях дошкільної освіти, які виявляють сформованість навичок підготовки належного рівня здоров'я дитини дошкільного віку та відсутністю цілісної системи підготовки таких фахівців; загальним рівнем обізнаності випускників вищих навчальних закладів щодо потреби впровадження рухового режиму та відсутністю спеціальних практичних навичок його формування; укоріненням у роботі вихователів дошкільних навчальних закладів традиційних підходів до оздоровчої роботи з дітьми та непідготовленістю до використання інноваційних методик (рухового режиму) для підтримання належного рівня їхнього здоров'я.

Викладені аргументи переконують в актуальності, своєчасності та доцільності для наукового пошуку дисертаційного дослідження Юрчука Олексія Івановича «**Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах**».

Результати дослідження упроваджено в освітній процес Рівненського державного гуманітарного університету, Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, необхідно вказати на наукову новизну і теоретичне значення одержаних результатів дослідження.

У процесі дослідження **Юрчука Олексія Івановича** *вперше* виокремлено й теоретично обґрунтовано сукупність педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах (створення фізкультурно-оздоровчого середовища для формування мотивації майбутніх вихователів; інтеграція змісту підготовки майбутніх вихователів до забезпечення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах; практико зорієнтована спеціальна підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в дошкільних навчальних закладах; педагогічний моніторинг як засіб управління процесом формування предметних компетенцій майбутніх вихователів), розроблено методику їхнього впровадження під час викладання дисциплін професійної та практичної підготовки;

дослідником науково обґрунтовано модель підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах, яка складається із професійно-орієнтаційного, навчально-практичного та діяльнісно-творчого етапів; цільового, теоретико-методологічного та змістово-діяльнісного блоків; визначено сутність і рівні готовності майбутніх вихователів, критерії та показники її сформованості;

автором *конкретизовано* структуру підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах, яка охоплює компоненти (мотиваційний, когнітивний і практичний); критерії (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-пізнавальний, діяльнісно-рефлексивний) і визначено їхні показники та рівневу диференціацію (базово-репродуктивний, конструктивний, продуктивний);

уточнено зміст і сутність понять «руховий режим», «оптимальний руховий режим», «підготовка майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах», «готовність майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах», «педагогічні умови»;

удосконалено діагностичний апарат дослідження стану сформованості готовності майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в закладах дошкільної освіти; навчально-методичне забезпечення комплексного поєднання теоретичного та практичного навчання, самостійної роботи, використання традиційних та інноваційних форм і методів підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах;

подальшого розвитку набули теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в закладі дошкільної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Визначена О. І. Юрчук мета дослідження – науково обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови і модель підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах – узгоджується із назвою дисертації, у її формулюванні містяться очікувані результати. Сформульовані завдання дослідження конкретизують шляхи і методи її досягнення, визначають бачення автором перспективи їхньої практичної реалізації.

Як засвідчує аналіз дисертації, науковий апарат дослідження визначено коректно, відповідно до окреслених завдань і вимог до такого виду та рівня робіт.

Наукові положення, результати дослідження та висновки базуються на ґрунтовному аналізі психолого-педагогічної, науково-методичної літератури та практики щодо сутності і специфіки професійної підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти.

Обраний автором комплекс методів дослідження дозволяє в повній мірі забезпечити достовірність та надійність наукових результатів роботи. Наукові факти та ідеї, які розкривають концепцію дослідження достатньо обґрунтовані застосуванням *теоретичних* (аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури, змісту освітніх програм і нормативно-правового забезпечення підготовки майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах; синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення теоретичних та експериментальних даних, моделювання педагогічних процесів); *емпіричних* (анкетування, тестування, педагогічне спостереження, експертне оцінювання, констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту, ретроспективний аналіз власного педагогічного досвіду для виявлення ефективності педагогічних умов і запропонованої моделі підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах); *математичної статистики* (параметричний метод t-Стьюдента для залежних вибірок (Paired Samples T-Test) і метод Колмогорова-Смирнова (One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test)).

Зміст роботи та аналіз отриманих результатів роботи дають змогу констатувати про досягнення поставленої мети і вирішення завдань дослідження.

Практичне значення одержаних результатів

Результати дисертаційної роботи О. І. Юрчука мають практичну значущість, яка полягає в розробці навчально-методичного посібника «Основи підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах»; упровадженні методики реалізації моделі підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах; розробленні й упровадженні навчально-методичного забезпечення курсу «Основи підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ» і навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти» (навчальної та робочої програми; тематичних планів лекційних і практичних занять; опорних конспектів лекцій; методичних рекомендацій до виконання практичних робіт, завдань для самостійної роботи; тестового контролю знань студентів; довгострокових індивідуальних завдань; переліку запитань гарантованого рівня знань, шкали оцінювання; основної та додаткової літератури з курсу); доповненні й упровадженні інтегрованих програм навчальних дисциплін за циклом професійної та практичної підготовки в розрізі таких тем: «Фізичне здоров'я та сучасні методи визначення його рівня», «Фізичні вправи в розвитку рухового аналізатора людини», «Розвиток емоційно-вольової поведінки дошкільників у процесі фізичного виховання», «Формування моральності дітей у процесі фізичного виховання», «Співпраця дошкільного навчального закладу та сім'ї з оптимізації рухового режиму та оздоровленні дітей», «Методичні рекомендації щодо організації та проведення фізкультурно-оздоровчої роботи в ДНЗ», «Місце спортивних вправ і розваг в режимі ДНЗ», «Специфіка педагогічної діяльності вихователя у процесі здійснення рухового режиму в ДНЗ»; доповненні змісту завдань практики майбутніх вихователів.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Структура роботи є логічною. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (313 найменувань, із них 12 – іноземною мовою), 13 додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 279 сторінок. Основний текст дисертації викладено на 210 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 9 рисунків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, яка корелює з темою та конкретизується у завданнях, об'єкт і предмет; розкрито наукову новизну й практичне значення роботи; наведено дані про особистий внесок здобувача, апробацію результатів дослідження, публікації автора; подано відомості про структуру й обсяг дисертації

У **першому** розділі **«Теоретичні основи підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних**

закладах» автором розглянуто теоретичні аспекти проблеми підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ЗДО. Олексій Іванович Юрчук на підставі ґрунтовного аналізу з'ясовав доцільність вибору системного, компетентнісного і діяльнісного підходів.

На основі аналізу науково-педагогічних праць дослідником охарактеризовано дефініції дослідження: «руховий режим», «оптимальний руховий режим», «підготовка майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах» і схарактеризовано їхні складники.

Проаналізовано сучасний стан підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ЗДО та розкрито змістові засади професійної фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх вихователів.

Автором належним чином вибудовано визначення основної категорії дослідження «готовність майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах», яке витлумачено як цілісну інтегровану якість особистості майбутнього вихователя, що спрямована на підвищення рівня компетенції, розвиненість сукупності взаємопов'язаних компонентів, практичних умінь і навичок щодо здійснення рухового режиму в ДНЗ та забезпечення оптимальним руховим режимом дітей дошкільного віку в умовах ДНЗ у процесі професійно-педагогічної діяльності.

Дисертантом визначено та розглянуто сутність компонентів готовності майбутніх вихователів: мотиваційного, когнітивного та практичного.

У **другому** розділі **«Моделювання педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах»** здійснено обґрунтування та розробка моделі підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ, яка охоплює блоки (цільовий, теоретико-методологічний, змістово-діяльнісний, оцінно-результативний) та етапи (професійно-орієнтаційний, навчально-практичний, діяльнісно-творчий) підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах.

Автором визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-пізнавальний, діяльнісно-рефлексивний), показники та рівні (базово-репродуктивний, конструктивний, продуктивний) сформованості готовності майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ.

Результатом реалізації моделі є сформована готовність майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ.

Позитивним також є те, що автором уточнено поняття «педагогічні умови», визначено та обґрунтовано чотири педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах (створення фізкультурно-оздоровчого середовища для формування мотивації майбутніх вихователів; інтеграція змісту підготовки майбутніх вихователів до забезпечення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах; практико зорієнтована спеціальна підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в дошкільних навчальних закладах; педагогічний моніторинг як засіб управління процесом формування

предметних компетенцій майбутніх вихователів). На особливе схвалення заслуговує підхід автора до відповідного змістового наповненням та практичного впровадження кожної педагогічної умови. Тут простежуються новаторські розробки автора, які вирізняються оригінальністю, дієвістю і водночас високою результативністю.

Третій розділ **«Дослідно-експериментальна перевірка педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах»** містить організацію та опис перебігу експериментального дослідження. Автором представлено впровадження педагогічних умов і розробленої моделі та детально проаналізовано результати експериментальної перевірки ефективності реалізації педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася в три етапи (констатувальний, формувальний та узагальнювальний). Так, на основі результатів констатувального етапу експерименту, яким було охоплено 270 майбутніх вихователів, сформульовано висновок про недостатню вмотивованість майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ; несформованість практичних умінь, навичок і професійно важливих для здійснення рухового режиму в ДНЗ якостей; необхідність організації та цілеспрямованого вдосконалення теоретичних знань і практичних умінь, зважаючи на недостатній рівень опанування майбутніми вихователями методик і технологій роботи в ході фізкультурно-оздоровчої та здоров'язбережувальної діяльності.

Формувальний етап експерименту з упровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ було проведено впродовж 2015/2017 н.р. на базі Рівненського державного гуманітарного університету. Різними видами дослідження було охоплено 104 студенти, які навчаються за спеціальністю «Дошкільна освіта». Для перевірки дієвості педагогічних умов і моделі було створено дві групи: у контрольній групі перебувало 52 студента, в експериментальній групі – 52 студенти.

З метою реалізації педагогічних умов і авторської моделі підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах дисертантом було розроблено спеціальний напрям діяльності студентів, який охоплював організацію спеціальних занять, навчальні завдання, фізкультурно-спортивні заходи. Проведено туристичні походи; участь у звітних наукових конференціях, семінарах, групових дискусіях, присвячених проблемам рухового режиму дітей; навчальні консультації; ділові ігри.

Автором передбачено інтеграцію дисциплін циклу професійної та практичної підготовки для формування системи знань психолого-педагогічних, анатомо-фізіологічних та методичних основ здійснення рухового режиму в ДНЗ; введення спецкурсу «Основи підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ»; застосовано активні

методи навчання: дидактична гра «Круглий стіл», ситуаційно-рольова гра «Імітація», ділова гра «Шість капелюхів мислення» Едварда де Боно; методи проектів і портфоліо; використано комплекс традиційних методів (тестування, анкетування, індивідуальні навчально-дослідні завдання, колоквіуми, курсові та кваліфікаційні роботи, семестрова й державна атестація (іспити)) та інноваційних методів оцінювання знань і вмінь студентів (застосування зворотного відліку «три-два-один», 3-крокові підсумки, стратегічні опитування тощо).

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному зображенні (таблиці та рисунки), які суттєво розширюють й унаочнюють змістове поле дисертаційної роботи.

Вірогідність результатів педагогічного експерименту визначено за допомогою параметричного методу t-Стьюдента і методу Колмогорова-Смирнова, що підтверджує ефективність розробленої моделі.

Загальні **висновки** логічно випливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками. Дисертанткою правильно подано список використаних джерел, який оформлений згідно вимог.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Результати дослідження може бути використано здобувачами ступеня вищої освіти «бакалавр», науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів, педагогічними працівниками дошкільних навчальних закладів, а також упроваджено в систему підвищення кваліфікації майбутніх вихователів.

Головні результати дослідження представлено у 20 одноосібних публікаціях здобувача, серед яких: одинадцять відображають основні положення дисертації (з них одна – в зарубіжному виданні, одна – у виданні, що внесене до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus), три мають апробаційний характер, шість додатково висвітлюють результати дисертації.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

За своїм змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація і автореферат відповідають чинним правилам і вимогам. Основні положення автореферату й дисертації – ідентичні.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, відзначаючи теоретичну новизну та практичне значення запропонованої до захисту дисертації, звернемо увагу на окремі недоліки, висловимо зауваження та побажання:

1. Позитивно оцінюючи напрацювання автора щодо теоретичних засад дослідження вважаємо, що робота значно виграла, якби дисертант не лише обмежився окремими положеннями, а розкрив перспективний зарубіжний досвід підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до здійснення рухового режиму в закладах дошкільної освіти та визначив, що саме з цього досвіду використано під час педагогічного експерименту. Це підкреслило б значущість дисертаційного дослідження у контексті євроінтеграційних процесів.

2. Дисертаційне дослідження варто було б посилити аналізом чинних програм виховання і навчання дітей дошкільного віку в Україні, а саме: «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Впевнений старт», «Українське дошкілля», «Я у Світі» та парціальних, що рекомендовані МОН України: «Про себе треба знати, про себе треба дбати», «Казкова фізкультура», «Юний легкоатлет» та ін. щодо реалізації завдань, спрямованих на здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах та формування в дітей здоров'язбережувальних життєвих навичок. Оскільки їх запровадження забезпечує реалізацію принципу варіативності в сучасній системі дошкільної освіти та є джерелом її інноваційного розвитку.

3 На нашу думку, у підрозділі 2.1. доцільно було описати не лише кожну педагогічну умову підготовки студентів до здійснення рухового режиму в закладах дошкільної освіти окремо (механізм створення та ін.), але й чітко виокремити їх комплексність та взаємовпливовість, підсилення ефекту кожної за рахунок взаємодії з іншими, що додало б переконливості результатам експериментальної роботи.

4. У дослідженні дисертантом на стор. 109 подано модель підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ, що обіймала етапи (професійно-орієнтаційний, навчально-практичний, діяльнісно-творчий), блоки (цільовий, теоретико-методологічний, змістово-діяльнісний, оцінно-результативний), педагогічні умови, формами і методами реалізації яких виступили як традиційні, так і активні. На нашу думку, дослідником не використані можливості блогів, кейс-стаді, форсайт-ігор, тренінгів як найбільш ефективних форм організації навчання в процесі підготовки майбутніх вихователів.

5. У дисертації автор приділяє багато уваги висвітленню методик, за допомогою яких вимірювався рівень готовності майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в закладах дошкільної освіти. Щоб не обтяжувати роботу, на наш погляд, частину матеріалу щодо цих методик, окремих прикладів доцільно було б перемістити у додатки.

6. Висвітлення змісту професійної підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в закладах дошкільної освіти дисертант репрезентує через введення відповідних тем до навчальних дисциплін та запровадження спецкурсу «Основи підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в ДНЗ». На нашу думку, вивчення тем цих дисциплін та даного курсу набуло би більшої ефективності за умови

залучення можливостей неформальної освіти, яка нині є надзвичайно перспективним напрямом і залишається мало дослідженою.

7. При здійсненні аналізу навчальних планів і програм підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти автор не в повній мірі розкриває зміст різних видів практики зі спеціальності «Дошкільна освіта» щодо здійснення рухового режиму в закладах дошкільної освіти. Варто було б проаналізувати їх зміст та показати, яким чином відбувається підготовка студентів до цього виду діяльності у процесі педагогічної практики. Це дало б змогу автору більш чітко обґрунтувати теоретико-практичні підходи до розробки відповідного навчально-методичного забезпечення різних видів практики.

Висловлені зауваження та побажання лише засвідчують величезні перспективи та відкритість досліджуваної проблеми, мають рекомендаційний характер й не впливають на загальну високу оцінку дисертації Юрчука Олексія Івановича, яка здійснена на належному науковому рівні та носить характер закінченого самостійного наукового дослідження.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження Юрчука Олексія Івановича «**Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах**» є самостійною науковою працею, яка повністю відповідає профілю спеціалізованої вченої ради та вимогам, що висуваються до дисертацій (пункти 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами в 06.09.2016 р.)), а її автор Юрчук Олексій Іванович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії Л. В. Зданевич

Підпис Зданевич Л. В. засвідчую
Начальник відділу кадрів ХГПА В. М. Барановська